

Till Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

**Konstakademien har tagit del av Museiutredningens betänkande *Ny museipolitik*,
SOU 2015:89, och lämnar härmed följande synpunkter.**

Den välskrivna utredningen ger en god beskrivning av hur dagens svenska museiväsen tillkommit och utvecklats. Skildringen av de olika utredningar och reformer som genomförts under de senaste decennierna – sedan MUS 65 – är klargörande. Insikten att bildandet av stora museikoncerner varken leder till ökad effektivitet i verksamheten eller reella besparingar finner vi särskilt värdefull. I många kommuner bedrivs i dag ett omorganisationsarbete utifrån idéer hämtade från ”New Management” vilket inte gagnar museernas kärnverksamhet. Att utredningen strävar efter att ta ett helhetsgrepp om det svenska museiväsendet oavsett vilka huvudmännen är betraktar Konstakademien som något mycket positivt.

Kunskapsinstitutioner

Det är med stor tillfredsställelse Konstakademien konstaterar att utredningen lagt tonvikten på museernas särart som centrala kunskapsinstitutioner i samhället. Den nya inriktningen mot en mer övergripande och principiellt inriktad kulturpolitik som utredningen föreslår är enligt Akademien välmotiverad och angelägen. Enligt vår mening bör kravet på större självständighet för museerna med ”armlängds avstånd” gentemot huvudmännen vara en grundbult i kulturpolitiken. Likaså stöder Akademien starkt utredningens betoning av museernas kärnverksamhet, definierad genom de tre huvudkategorierna *publik verksamhet*, *kunskapsuppbyggnad* och *samlingsförvaltning*.

Akademien uppskattar särskilt att utredningen ser museernas verksamhet utifrån ett kunskapsperspektiv och lägger fokus på villkoren för att bygga upp och förvalta kunskap inom deras specifika ämnesområden. Detta är enligt Akademiens uppfattning grundläggande såväl för museernas förmåga att skapa publik verksamhet med substans, innehåll och räckvidd, som för deras förutsättningar att aktivt förvalta och utveckla sina samlingar.

Ny lagstiftning och museiverk

Det föreslagna museiverket skulle kunna fånga upp ett antal övergripande frågor av administrativ karaktär. En viktig sådan fråga är exempelvis hur man hanterar de tillfälliga tillskott av främst arbetslösa akademiker som, i omgångar, ställts till museernas förfogande och som inneburit viktiga insatser för katalogisering, vård och underhåll. Att se till att det finns en beredskap som möjliggör ett optimalt utnyttjande av sådana temporära tillskott av arbetskraft är en viktig uppgift som kan vara svårhanterlig för en liten museiorganisation.

Konstakademien ställer sig positiv till den föreslagna lagstiftningen kring museiverksamheten. Denna typ av lagstiftning finns i flera av våra grannländer men har hittills saknats här. En grundbult i denna lag bör vara att slå vakt om museernas oberoende gentemot huvudmännen när det gäller innehållet i forskning, folkbildning och samhällsdebatt.

Lagstiftningen borde kunna bidra till att sänka skiljeväggarna mellan de olika delarna av de omfattande samlingar av konst och andra sorters kulturföremål som finns i allmän ägo, men med olika huvudmän. Ägare kan vara statliga, regionala, kommunala institutioner men också av det allmänna finansierade stiftelser med en något annorlunda juridisk status.

De skilda huvudmannaskapen kan medföra ett visst revirbevakande och en trögrörlighet över förvaltningsgränserna vilket i sin tur går ut över tillgängligheten och möjligheten för olika samlingar att korsbefrukta varandra i upplevelse-, undervisnings- och forskningssammanhang. Landet är inte större än att den totala massan av kulturföremål, ägda av samhället, borde vara en levande och dynamisk tillgång för kunskapen om Sverige och världen av i dag och i det förgångna.

Även om digitaliseringen gått långsamt beroende på den omfattande volymen av det som skall katalogiseras blir allt större delar av detta föremålsbestånd successivt möjligt att söka på nätet. För många sektorer i samhället skulle det vara en tillgång att kunna disponera dessa samlingar rent fysiskt i större utsträckning än vad som är möjligt i dag. En skulptur i brons eller en konserverad fågel ger en helt annan konkretion åt kunskapen och upplevelsen än vad en plansch eller en bild på skärmen ger.

Gallring

Tanken på en ökad tillgänglighet enligt ovanstående går hand i hand med förslaget om att museerna skall kunna gallra i sina samlingar. Detta måste nödvändigtvis innebära att man kan gradera den önskvärda bevarandegraden hos vissa föremål. Lite respektlöst skulle man kunna säga att det går att sätta ett bäst före datum på en del föremål även om en sådan inställning kan uppfattas som kontroversiell.

I själva verket förhåller det sig så att en stor mängd kulturföremål ligger i magasin utelämnade åt en långsam självdöd samtidigt som de aldrig tillåts släppa ifrån sig de kunskaper och upplevelser som de skulle kunna dela med sig av.

Med en något mer realistisk syn på hur lång livslängd ett föremål kan förväntas ha skulle man kunna underlätta deras cirkulation till förmån för kunskapsuppbyggnad i samhället.

I dag skall alla kulturföremål, oavsett kulturellt och materiellt värde, behandlas lika vid utlån, i transporter och vid visning i offentliga lokaler. Detta får till följd att emballage och transportkostnader vida kommer att överskrida värdet hos många föremål som därmed döms till att invänta sin slutliga nedbrytning i ett förråd där ingen haft någon glädje av dem. På samma sätt ställs det generella krav på visningslokalernas status med avseende på klimat och säkerhet som, i praktiken, hindrar att insamlat material bidrar till spridande av kunskap.

Ett exempel: För tjuugo år sedan gick Folkörörelsernas konstfrämjande i konkurs. Statens kulturråd inköpte lagret av originalgrafik från konkursboet och placerade denna konst i Moderna Museet. Här handlar det om multiplicerade verk, ett av varje skulle kunna arkiveras varefter resten skulle kunna placeras i offentliga miljöer.

Ett mer aktivt utnyttjande av dessa samlingar i undervisnings-, forsknings- och upplevelsesyfte skulle dessutom innebära att man får ett bättre underlag för gallringsbeslut eftersom föremålets relevans i de olika sammanhangen prövas. Det bör understrykas att en gallring, styrd av tillfälligheter, ägde rum redan vid insamlandet eftersom det aldrig funnits någon övergripande idé, då denna väldiga volym av olika slags artefakter hopades i det allmännas ägo. Det bör dock även betonas att fattandet av gallringsbeslut är en grannlaga uppgift där hänsyn måste tas till

kulturella och historiska värden, institutionens insamlingshistoria och eventuella donatorers roll vid förvärven. Inte desto mindre skulle en öppnare syn på gallringsmöjligheten kunna innebära en betydande aktivering av de mest skilda samlingar i offentlig ägo.

I detta sammanhang bör det också påpekas att de aviserade avgiftshöjningarna för utställningsgarantin knappast bidrar till den kunskapsspridande verksamheten. Krympande anslag och ökande avgifter till staten leder inte till ökad tillgänglighet.

Gallringsbesluten bör fattas några gånger per år i ett allsidigt sammansatt forum av sakkunniga inom skilda samlingsområden. Varje föremålskategori skall ha varit föremål för en noggrann beredning innan beslut fattas. Det föreslagna museiverket bör vara en lämplig instans att styra denna process när väl de samlingsansvariga institutionerna kommit fram till vad som kan och bör gallras ut.

Stockholm den 27 januari 2016

Vänliga hälsningar

Leif Bolter
Preses

Susanna Slöör
Ständig sekreterare